

wat roepen: ein jedes Tierchen hat sein Plaisierchen. Als het maar „blijft“. — En leve de geüniceerde Kerk, en laat Koning Willem I toch nog maar ondanks Hendrik de Cock zijn zin krijgen, dien „verlichten despoot“, die in Indië wilde, wat nu met Oussoren's hulp vanzelf wel komt.

K. S.

•• Goudstukken

Dr H. N. Ridderbos drukt een formulier af dat een kerkeraad gebruikte ter bekendmaking van het heengaan van enkele leden. Die kerkeraad zei, dat zij de kerk van Christus verlaten hadden. Met gefronst gelaat noemt hij dit formulier een „goudstuk“ — maar dan niet naar het wezen. Die frons zij daargelaten — wij weten tenminste nu wat die kerkeraad verstaat onder den gouden standaard.

Wil dr Ridderbos nu ook eens afdrukken de formulieren, die in de schorsingsdagen gebruikt zijn mede met zijn medewerking? Een weet ik nog: „erkent de zoodanigen

niet als ambtsdragers“ (in Gods kerk natuurlijk). De Doekes kan hem verder aan de cople helpen. Wil hij eens afdrukken het formulier dat één der door hem bedoelde predikanten — voorzitter van bovenbedoelden kerkeraad — thuis kreeg, toen „ze“ hem den dienst uitzetten? Of de formule, in Zeeuwisch-Vlaanderen gebruikt (geen „geestelijke gemeenschap“ meer)? Wil hij eens rondtut zeggen, of hij zelf in Kampen lid van „de kerk van Jezus Christus“ gelooft te zijn? Zoo ja, waar zijn dan de heeren Greijdanus en Schilder gebleven, die NOOIT een briefje van afscheid aan EENIGE kerk gezonden hebben, en toch — op instigatie van aan dr Ridderbos niet onbekenden — ondanks een schriftelijk verbod, zijn „afgekondigd“ als zich onttrokken te hebben aan „de Gereformeerde Kerk van Kampen“? Als dr Ridderbos nu eens zijn eigen goudstukken op tafel lei? En vooral: zijn gouden standaard? Dan konden wij weten wat die standaard bij hem is. We krijgen dan misschien een officieel bewijs, dat zijn Geref. Weekblad OFFICIEEL de pluriformiteit voorstaat? Wil hij dan meteen de grenzen aangeven van het aantal Kamper kerken van Jezus Christus?

K. S.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

Kerk en Koninkrijk Gods (X)

ZONDAG 31.

Gelijk bekend is heeft Dr H. J. Westerink zich opge maakt ter bestrijding van elk, die „uit de kerkelijke censuur de conclusie trekt van het gezet zijn buiten het Koninkrijk Gods“.

Ter fundeering van zijn strijd heeft hij een scherpe (onder)scheiding gemaakt tusschen de functie van den Christus als Hoofd van Zijn kerk en de waardigheid van den Christus als Koning van het rijk Gods.

Hij poogt nu ook de kerkelijke belijdenisgeschriften met zijn theorie in overeenstemming te doen schijnen. We hebben reeds gezien, hoe dat hem totaal mislukt wat betreft de Zondagen 19 en 12 van den Heidelberg-schen Catechismus.

Maar juist waar het in deze zaak ook gaat om de betekenis van de kerkelijke tucht, is Zondag 31, die handelt over de sleutelen van het hemelrijk, hier van bijzondere betekenis.

Wie den inhoud van Zondag 31 zich voor den geest haalt, wordt benieuwd naar de wijze, waarop Dr Westerink dit deel van onzen Catechismus pasklaar zal trachten te maken voor zijn theorieën.

Immers juist Zondag 31 is duidelijk in de aanwijzing van de nauwe verbondenheid van kerk en koninkrijk Gods. Aan de kerk zijn de sleutelen van het hemelrijk toebetroefd: de veronding van het heilig evangelie en de christelijke ban of uitsluiting.

Degenen, die onder den christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren, worden, zoo zij zich aan vermaning niet storen, door het verbieden der Sacramenten uit de christelijke gemeente, en van God Zelf uit het Rijk van Christus gesloten.

De kerkelijke tucht heeft dus directe betekenis voor het koninkrijk van God. De kerk is de volksvergadering van dat koninkrijk. Aan de kerk zijn de sleutelen van dat rijk gegeven. De kerk kan naar het Woord van God menschen tot gehoorzame burgers van dat rijk verklaren en ook ongehoorzamen onderdanen het burgerrecht ontzeggen.

Hoe kan Dr Westerink tegenover Zondag 31, een belijdenis die op de Schrift is gegrond (o.a. Matth. 16:19, 18:15-17, Joh. 20:21-23), zijn constructies handhaven?

Het blijkt, dat de schrijver ook nu weer den Catechismus poogt te wringen in zijn vooropgezet schema van een totale scheiding van kerk en koninkrijk.

Hij merkt op: „Zoo op het eerste gezicht hadden we hier te doen met de kerkelijke tucht die het Hemelrijk, het Koninkrijk opent en sluit“.

Bij nader bezien blijkt z.i. echter de tucht zuiver kerkelijk te zijn en niets met het Koninkrijk Gods te maken te hebben. In de tweede vraag en antwoord is op geen enkele wijze van het Koninkrijk sprake.

Ieder begrijpt wel, dat Dr Westerink vooral met twee uitdrukkingen van Zondag 31 moeite heeft. Het

zijn de termen „hemelrijk“ en „rijk van Christus“. Wat betekent het, dat de aan de kerk opgedragen evangelieveronding en ban sleutelen van het hemelrijk worden genoemd en hoe kan men zeggen, dat de zich verhardende goddeloozen uit de christelijke gemeente en van God Zelf uit het rijk van Christus worden gesloten?

Deze laatste woorden vindt Dr Westerink inderdaad „zeer merkwaardig“.

„Hier schijnt vanuit de benaming sleutelen des hemelrijks ineens de overgang te zijn gemaakt van de kerkelijke gevolgen (van de uitsluiting met den christelijken ban, J. F.) naar de gevolgen voor het Koninkrijk Gods“.

Zulk een overgang, die een belijdenis van den samenhang van kerk en koninkrijk beteekent en een erkenning is van de betekenis van de tucht der kerk voor het koninkrijk Gods en de gemeenschap daarin, strookt niet met de theorie van Dr Westerink.

Daarom tracht hij zich uit de „zeer merkwaardige“ moeilijkheid, waarin de uitdrukkingen van Zondag 31 hem brengen, te redden. Hij kan dat niet anders doen dan op een uiterst wonderlijke en vollagen onhoudbare wijze. De schrijver poneert-namelijk, dat het koninkrijk der hemelen waarvan hier gesproken wordt, niet hetzelfde is als het koninkrijk Gods.

„In Zondag 31 en in Joh. 20 en in Matth. 18 en in Matth. 16 gaat het over de onderscheiding aarde en hemel. Het koninkrijk Gods echter ziet in de Schrift op de activiteit, het optreden van de geloovigen op aarde in alle levensverbanden“.

We gelooven, dat hier een omschrijving van het koninkrijk Gods wordt gegeven, die met de Schrift niet in overeenstemming is. We gaan echter nu op deze zaak niet in en verwijzen naar het referaat van Prof. Dr S. Greijdanus, gehouden op het bekende congres van Gereformeerden in Amersfoort, opgenomen in den Referaat-bundel, pag 29 e.v.

We willen in dit verband alleen spreken over de scheiding, die Dr Westerink aanbrengt tusschen het rijk der hemelen en het koninkrijk Gods.

Deze scheiding is in directen strijd met de Heilige Schrift en tevens met den Heidelberg-schen Catechismus.

In het Nieuwe Testament worden de termen „koninkrijk der hemelen“ en „koninkrijk Gods“ gebruikt ter aanduiding van dezelfde zaak. Wellicht geven zij van deze zaak door het andere woordgebruik een enigszins andere voorstelling, maar zakelijk wijzen zij toch dezelfde grootheid aan.

Sommigen meenen, dat de term „koninkrijk der hemelen“ onder de Joden in zwang is gekomen, toen men den naam „God“ uit religieuze vrees almeer ging vermijden.

Inderdaad is het een feit, dat ook in den tijd van de omwandeling van den Heere Christus soms de

term „hemel“ of „hemelen“ werd gebruikt ter aanduiding van den God des hemels.

We denken bijv. aan de formuleering van de vraag, die de Heere Christus den Joodschen leidslieden stelde: „De doop van Johannes, van waar was die, uit den hemel, of uit de menschen?“ (Matth. 21:25, vgl. voor dit spraakgebruik ook Luc. 15:18, 21:20:4; Marc. 11:30, 14:61; Joh. 3:27). Op soortgelijke wijze nu, zoo veronderstellen sommigen, werd van het koninkrijk der hemelen gesproken ter aanduiding van het koninkrijk Gods. Anderen zien als den oorsprong van den term „koninkrijk der hemelen“ de voorzegging in Dan. 2:44.

Zij veronderstellen, dat de uitdrukking „het koninkrijk van den God des hemels“ is afgekort enerzijds tot „koninkrijk der hemelen“ en anderzijds tot „koninkrijk Gods“ (vgl. voor een soortgelijk geval de uitdrukking „de ark van het verbond des Heeren“, naast welke ook voorkomen de uitdrukkingen „de ark des verbonds“ en „de ark des Heeren“, bijv. Joz. 6:6-8).

Weer anderen veronderstellen, dat Mattheus, die vooral de uitdrukking „koninkrijk der hemelen“ bezigt, allen nadruk wilde leggen op den hemelischen oorsprong en het hemelisch karakter van het koninkrijk Gods.

Mattheus wil in zijn evangelie, dat voor Joden bestemd was, zijn lezers ervan doordringen, dat het koninkrijk van den Heere Christus geen aardsch, maar een hemelisch koninkrijk is. Daarom bezigt vooral hij de uitdrukking „koninkrijk der hemelen“.

Hoe dit ook zij, vast staat, dat de uitdrukkingen „koninkrijk der hemelen“ en „koninkrijk Gods“ in de Schrift worden gebruikt als synoniemen: zij wijzen op dezelfde zaak.

Dit blijkt uit het feit, dat de termen afwisselend en door elkaar worden aangewend, vgl. bijv. Matth. 19:23 en 24.

Ook blijkt het uit het andere feit, dat drie van de gelijkenissen, welke in Matth. 13 verschijnen als gelijkenissen van het koninkrijk der hemelen, bij Marcus of Lucas voorkomen als gelijkenissen van het koninkrijk Gods (de gelijkenis van den zaaiër, van het mosterdzaad en van het zuurdeesem).

Men vergelijk ook nog Matth. 11:11 met Luc. 7:28.

Het is dus geheel in strijd met de Schrift, wanneer Dr Westerink poneert, dat er een zakelijk onderscheid is tusschen het koninkrijk Gods en het koninkrijk der hemelen. Zijn opmerking „dit hemelrijk blijkt niet hetzelfde te zijn als het Koninkrijk Gods“ is niet in overeenstemming met het duidelijke onderricht van het Woord van God.

Amsterdam.

J. FABER.

LITERATUUR EN KUNST

Een regionaal verhaal

J. W. Ooms: Koster Bessaan, J. H. Kok N.V., Kampen.

De streekroman heeft een tamelijk taal leven en sommige schrijvers weten een zeer veelvuldig en toch nog behoorlijk gebruik te maken van dit literaire genre. Dit komt vermoedelijk door de onbekendheid van de lezers met de talloze dorpsgebruiken, folkloristische gegevens en soms zonderlinge tradities van het platteland, waarvan de schrijvers overvloedig gebruik kunnen maken. Weten dezen tevens een zoetvloeiend, niet moeilijk te begrijpen dialect aan te wenden, dan is dit een attractie te meer voor den gemiddelden lezer.

Zoo langzamerhand kent ieder wel den schrijver Ooms, die een respectabel aantal romans en verhalen op zijn naam heeft staan. Alle spelen in de Alblasserwaard, een blijkbaar zeer vruchtbaar oord voor een

vormen van het groot aantal kilometers dat op deze wijze werd genomen.

Van de zijde van de K.L.M. ontvang ik alle medewerking. Nog nimmer werd een boeking op den gewenschten datum geweigerd, ofschoon de vraag nog steeds enorm groot is; nog nimmer werd ik van de passagierslijst geschrapt (wat wel gebeuren kan, als reizigers met reizen van groote urgentie zich melden, dan moeten anderen plaats ruimen). M.a.w. de maatschappij erkent ten volle de urgentie van mijn werk, en altijd hebben de op elkaar aansluitende boekingen geklopt.

De K.L.M. wordt mij vertrouwd. De chef van den vliegdienst te Batavia, Mulder, was captain op de skymaster die me naar Indië bracht, zijn tweede piloot Rombach vloog me later meer dan eens door den Archipel, en bij hem thuis ben ik welkom. In Djambi ontdekte de piloot Sein, uit de veenkolonien afkomstig, me: hij is een vrijgemaakte broeder. De heeren Huizing, Nasse, Vitranga, Wisse (een kleinzoon van den prof) zijn goede bekenden geworden.

Batavia.

J. P. v. d. STOEL Jr.

regionalen schrijver. Zijn nieuwste product maakt hierop geen uitzondering.

Deze dorpsverveling heeft als hoofdfiguur Gertjan Besaan, om zoo te zeggen erf-koster van de Braank-sche kerk. Van vader op zoon ging deze kerkelijke functie over in de familie Besaan, waardoor dit overigens onaanzienlijke ambt een zekere wijding kreeg. Het vereischte van zijn bekleeders dan ook een liefde en toewijding, buitensporig groot in de oogen van hen, die buiten de dorpsstraditie staan. Gertjan, een echte driftkop in zijn jonge jaren, ondanks zijn zeer gesloten aard, had het recht erop bijna verbeurd, door een moorddaanslag die hij voornemens was te plegen. Gelukkig wordt hij voor misdaad behoed en kan hij, na het mes te hebben geworpen, de kosterswoning betrekken met zijn vrouw Sijtje, een stille, ingetogen, haast menschenhuwe vrouw.

Om dit paisibele gezin weet de schrijver een web van tragische gebeurtenissen te weven. Het huisje, in de schaduw der kerk verborgen, wordt 't tooneel van een reeks aangrijpende gebeurtenissen.

Ooms is een sterk verteller, die de aandacht onafgebroken weet vast te houden. De kerk, met de kosterswoning daarnaast, blijven in het middelpunt staan, al wordt het leven van het dorp en zelfs van den geheelen polder vandaar uit bekeken.

Het eerste kind, tot Gertjans spijt een meisje, blijft langen tijd het eenige en daarmee dreigt de kosterstam af te sterven. Als dit meisje in de kerk op gruwelijke wijze omkomt, daar het zichzelf aan de klok-ketouwen heeft vastgemaakt, lijkt 't geluk verdwenen uit het kosterse gezin.

Nieuwe hoop ontluikt, als na jaren een zoon geboren wordt, een opvolger dus. Met ziekelijke zorg hecht zich de angstige moeder aan dit kind. Zij weet den vader mee te voeren op het pad van een veel te slappe opvoeding, waardoor de verwende knaap tot een barren bengel, een luie nietant en tenslotte tot een gewetenloos misdadiger opgroeit.

Deze ontwikkelingsgang is psychologisch goed verantwoord. De eenzelvige vrouw uit het stille huisje, reeds gebroken door verdriet om den vreeselijken dood van haar dochtertje, waarvan zij zich de schuld geeft, wordt daardoor de overbezorgde moeder, die, geestelijk versuft, het wangedrag van haar luie zoon vergoelikt in het geloof, dat hij toch bij de kerk behoort. Voor haar simpele verstand is het begrip kerk samengegroeid met het gebouw, dat aan haar zorgen mee is toevertrouwd, en dat eens door den zoon zal worden verzorgd. Zij weet daardoor den vromen vader in het hart te grijpen. Ook hij gaat gelooven, wat hij blijft hopen, tegen alle redelijkheid in.

Bij den vader komt hier nog bij de angst voor de overerving van zijn ouden aard. Als dan ook zijn zoon later met het hervonden mes van zijn vader een medeminaar vermoordt, is de oude man gebroken.

Jarenlang heeft hij zich verzet tegen den wensch van zijn vrouw, die de kosterswoning wilde verlaten, daar zij zich onwaardig gevoelde in de gewijde nabijheid van de kerk. Zijn gezonde orthodoxe leer, op grond waarvan hij steeds geweigerd had, voor vrijzinnige predikanten de klok te luiden, behoeft hem voor ziekelijke neigingen. Pas als de dwaze, hoogmoedige organist hem verwijt, dat hij zijn eigen huis niet goed kon regeren en dus in 's Heeren huis geen organist mocht hinderen, meent hij dat hij moet gaan. Hiermee naderen wij het einde van het boek en daarmee de zwakste plek er in. Gertjan verlaat de kosterswoning, ondanks de dringende verzoeken toch te blijven, ook van hen die hem vroeger wegens het wangedrag van zijn zoon onaantvaardbaar achtten. Deze zit nu als onberouwelijk moordenaar in de gevangenis, de hoop op overdracht van het erfelijke ambt is voorgoed den bodem ingeslagen; het is begrijpelijk, dat de vader in deze omstandigheden de nuttelosheid van het plaatsbewaren inziet en zich voortijdig terugtrekt. En toch voldoet dit slot niet geheel. Het geheele boek door wordt Gertjan getekend als een vroom man, die voor zijn beginsel alles over heeft, zelfs zijn betrekking. Als de vrijzinnige dominee bij herhaalde weigering van den koster, de klokken voor hem te luiden, hem met ontslag uit zijn functie dreigt, wijkt de koster niet. Als christen mag hij niet Gods volk oproepen naar Gods huis, om een Godloochenaar te gaan hooren. Als men dit van hem zou vergen, kan hij niet koster blijven. Zoo teekent hem de schrijver als een gezond christen, een man die weet wat hem past in de kerk, ook al is er op zijn opvoedingssysteem alles aan te merken.

Ziet de schr. dit toch als ziekelijk? Hij laat nog eens den vrijzinnigen predikant ten tooneele verschijnen, als bezoeker van den verloren zoon. Dankbaar is de koster voor die daad van menschelek medeleven, hoewel hij desondanks nog weigert de klok te luiden.

Met Kerstmis blijft de koster in de kerk en vindt daar zijn vrouw bidden. Samen knielen ze neer en smeeken om redding voor hun zoon, den moordenaar. Dan daalt de vrede in hun hart, want nu hebben zij het geloof gevonden.

Waarom dan, nu zijn vrouw ook niet meer ziekelijk geloovig is, het ambt niet bekleeft tot den laatsten levensdag? Omdat er reeds een andere koster benoemd is? De schr. had dit zelf in de hand. Het slot bevredigt mij niet.

Ooms heeft weer een goeden greep gedaan in de geschiedenis van zijn polderlandschap. Hij heeft er een goed geschreven, een boeiend en soms zeer spannend

verhaal van gemaakt, met al de deugden van het regionale genre, maar ook met de gebreken er van. Hij blijft tot het einde toe vertellen, zijn personen mis-sen daardoor te veel eigen leven, ze zijn te simplis-tisch om romanfiguren te worden. Maar in het min-der eischende verhaal, dat vooral door treffende ge-beurtenissen gedragen wordt, doen ze het uitstekend.

Gron.

H. S.

Boekbespreking

Een belangwekkend getuigschrift

I

Dat prof. dr G. C. Berkouwer een vruchtbare pen heeft zal wel niemand ontgaan zijn. Regelmatig toch kondigt de uitgever Kok (Kampen) op de laatste pagina van dit blad aan dat er weer een deel van prof. B.'s „Dogmatische Studiën" verschenen is. Minder bekend zal het zijn, dat in de laatste jaren zijn boeken de bijzondere belangstelling hebben van Hervormde theologen en onder hen vooral de dusgenaamde „barthianen". (Ik gebruik dezen term, die zoo lang-zamerhand in ons spraakgebruik is ingeburgerd, ter aanduiding van die theologen die zelf erkennen, of geacht kunnen worden, in groote lijnen in te stemmen met de theologie van Karl Barth. Men zoekt daarin dus geen goedkoop scheldwoord!)

Zoo wijdde dr H. Berkhof, onder den titel „Doops-overwegingen", aandacht aan het boek „Karl Barth en de Kinderdoop" („In de Waagschaal", 27 Febr. en 5 Maart 1948).

Prof. dr K. H. Miskotte schreef een artikel „Con-flict met Rome", n.a.v. het gelijknamige boek van prof. B. („In de Waagschaal", 11 Juni 1948).

Prof. dr G. C. van Niftrik schreef een artikel „Ge-loof en rechtvaardiging", over het eerste deel van de „Dogmatische Studiën" („De Gereformeerde Kerk", 9 Juni '49).

En nog zeer onlangs schreef dr Berkhof een artikel „Nieuwe perspectieven in het Neo-Calvinisme" („In de Waagschaal", 9 Sept. '49), n.a.v. de eerste twee deelen van de „Dogmatische Studiën".

In één opzicht zijn de critici zeer éénstemmig: in hun lof voor den arbeid van prof. B. Prof. Miskotte schreef o.a.: „Dat er in dit boek van dr Berkouwer nagenoeg geen wóórd bestrijding van B a r t h voorkomt, mag men o.i. niet verklaren uit de strategische en paedagogische overweging, dat wij, naar buiten althans, in het conflict met Rome, eens-geestes kinderen moeten blijken te zijn; zulk opportu-nisme ligt niet in de lijn van de auteur". (Spat. van prof. M.).

Prof. v. Niftrik verzuimt niet zijn kritiek te laten hooren, maar merkt niettemin het volgende op: „Met voorzichtigheid wordt door prof. Berkouwer ook over Barth geoordeeld. Men zal in dit boek tevergeefs zoeken naar de tegenwoordig zo gebruikelijke felheid van Barth's tegenstanders. Op blz. 181 heet het, na-dat een overzicht is gegeven over Barth's geloofsbe-schouwing: „Men is met deze beschouwingen over het geloof niet klaar met ze als symptomen van een cri-sistheologie ter zijde te leggen". Dit wijst, dunkt mij, op een groeiende waardering. En als prof. Berkouwer Barth bestrijdt, zoals blijv. op blz. 169—173, doet hij het op een wijze, die haast een apologie voor Barth wordt".

En tenslotte, in het jongste artikel van dr Berkhof valt o.m. dit te lezen: „Het meest frappant is wel de verhouding, die Berkouwer tot Barth gevonden heeft en die in fel contrast staat tot de zelfverzekerde domheid, waarmee een groot deel der gereformeerde pers zich van de grootste theoloog van deze tijd af-maakt. Telkens valt Berkouwer Barth bij. Geen won-der, waar ook hij een stille strijd voert tegen het systeem en tegen het wettische Christendom".

Deze uittaling van Berkhof is in meer dan één opzicht leerzaam. Ik wil niet beweren dat het het éénige cri-terium is, maar het is wel opvallend dat in de door mij gegeven citaten steeds weer blijkt welke groote rol de verhouding tot Barth speelt in het oordeel der critici. Ik kom daarop nog terug.

Belangrijk echter is ook te zien hoe het oordeel de-zer critici is over den theoloog, die het waagt Barth krachtig te bestrijden. Desulken zijn zelfverzekerd en dom. Meen niet, dat dr Berkhof in deze weinig-intel-ligente opmerking alleen staat. Ik hoef, om dat aan te toonen, waarlijk niet te verwijzen naar de zeer hate-lijke artikelen van prof. Miskotte en ds. J. J. Buskes Jr in „In de Waagschaal". Iemand die de moeite neemt het Voorwoord (in beschaafd Ned. heet dat „Woord vooraf") van den 1en en 2en druk van prof. van Niftrik's „Een beroerder Israels" door te lezen, kan daaruit een heele collectie soortgelijke opmerkin-gen bijeenbrengen. En ook daár zal men geen poging zelfs vinden goede gronden voor die scheldpartijen aan te geven. Dit schelden zij dezen theologen gaarne vergeven. We wisten overigens toch al dat SCHRIJ-VEN over occumene en zoo, niet hetzelfde is als occu-menisch DOEN.

Prof. Berkouwer is niet aansprakelijk voor hetgeen dr Berkhof over hem schrijft. Ik stel me echter voor, dat de hooggeleerde zich toch ietwat onprettig ge-

voelt als hij leest over „die stille strijd tegen het systeem". Misschien zal hij hog blozen ook als hij denkt aan den Synode-praeses Berkouwer. In 1944 liet hij zich toch — op zijn minst — gaarne gebruiken als handlanger om het „systeem" te handhaven, met alle gevolgen van dien. En tot op vandaag heeft nie-mand iets kunnen bemerken van dien strijd tegen dat bepaalde systeem. Wel echter van een allesbehalven stillen strijd tegen bepaalde personen, zooals prof. Schilder onlangs duidelijk aantoonde.

Hierdoor schijnt echter tevens de conclusie gerechtvaar-digd, dat dr Berkhof zich bij dit oordeel wat al te ge-makkelijk liet leiden door het criterium: pro of contra Barth. „Pro-Barth" wil dan blijkbaar zeggen: wars van systemen. Ik zou die correlatie niet graag voor mijn rekening nemen!

Dr Berkhof vervolgt zijn betoog: „En als hij meent, met Barth van mening te moeten verschillen, dan geschiedt dat in dezelfde rustige vrijheid en broeder-lijkheid, waarmee hij ook met mensen uit het eigen kamp, tot Kuyper toe, van mening kan verschillen; en: met dezelfde erkenning van de schriftuurlijke be-doeling, die hij ook daar onderkent, waar hij met de formulering niet kan meegaan. Deze vrijheid van res-sentiment en schematisme, dit luisteren naar alle kan-ten zonder vooringenomenheid, doet bijzonder welda-dig aan".

't Lijkt me weinig waarschijnlijk dat dr Berkhof regel-matig het „Gereformeerd Weekblad" leest, hij zou anders ongetwijfeld hebben geconstateerd op welke bijzonder rustige en broederlijke wijze prof. B. met zijn „vrijgemaakte broeders" van meening kan verschillen, zelfs als het overleden „broeders" betreft. Dr Berkhof moest ons liever zooiets niet suggereeren.

Er is nog meer: „Bij Berkouwer krijgt het Neo-Cal-vinisme (als het nog bestaat) weer brede allures. Het keert vol schrik terug uit het sectarische slop, (ja zeker, zoo staat het er, J. M. Z.) waarin het bijna vastgelopen was. In diezelfde mate komen we ook weer dicht bij elkaar. De vreugde over Berkouwers publi-caties, ook bij vele Hervormde theologen, heeft goede gronden". En even verder: „Zo doemen synthese's op, waaraan we 10 jaar geleden nog niet durfden te den-ken". Om dan het artikel te besluiten: „Misschien is de tijd niet verre, dat we de term „Neo-Calvinisme" als onzakeelijk ter zijde stellen en slechts in een zekere historische zin gebruiken. In elk geval: voor Berkou-wers denken en schrijven zijn wij dankbaar. Aan dit bijbels-synthetische denken kunnen we allen een voor-beeld nemen. Waar dat ingang vindt behoeven we geen nieuwe scheldingen te vrezin, maar krijgen we een nieuwe Geestesgemeenschap te ervaren".

We doen de genoemde „barthiaansche" theologen stellig geen onrecht als we beweren, dat ze de theolo-gie van Barth grondig kennen. En waar deze „leer-lingen" van Barth er blijkbaar op uit zijn, zooals bo-ven aannemelijk werd gemaakt, om geschriften van anderen te onderzoeken op hun positie-keuze t.a.v. Barth, daar mogen we veilig concluderen dat de cri-tiek van prof. Berkouwer zich tot een, in hun oogen, toelaatbaar minimum beperkte.

Nu heeft sinds jaar en dag prof. Schilder zich met de theologie van Barth beziggehouden, en in dien ar-beid was hij wel allerminst voor misverstand vatbaar. En hoor nu wat vooraanstaande „barthianen" zeg-gen over de geschriften van een anderen dogmaticus, die zichzelf eveneens nadrukkelijk gereformeerd noemt. Immers groeiende waardering voor Barth en uiter-ste voorzichtigheid in zijn kritiek op Barth. En dat terwijl diezelfde hoogleraar kritiek heeft op Kuyper, o.a., volgens het artikel van prof. van Niftrik, op Kuy-per's leer van de rechtvaardiging van eeuwigheid. Je mag wel kritiek hebben op Kuyper in de synodocratische gemeenschap, als je maar geen Schilder heet. Anders gezegd: quod licet Berkouwer, non licet Schil-der. Dat is óók een Aha-Erlebnis.

Dr Berkhof ziet, zooals kan blijken uit 't bovenstaand citaat, synthese's opdoemen. Ik geloof niet hem mis te verstaan als ik daaruit de zakelijke bedoeling con-stateer dat Berkouwer en de „barthianen" naar elkaar toegroeien. Men bedenke wel, dat het hier geen kwaad-aardige opmerking uit „De Reformatie" betreft, maar welwillende woorden uit „In de Waagschaal". Dr Berk-hof durft zelfs al denken aan 'n nieuwe Geestesgemeen-schap. Weillicht ziet dr B.'s geestesoog de stroomen, die in 1834 en 1886 uit elkaar gingen, weer samen-vloeden. Ik geloof, helaas, dat dit perspectief inderdaad zichtbaar is. Dr B. zal ook wel eens iets gelezen heb-ben van een anderen hoogleraar aan de V.U., dr Dis-penhorst Jr. En hij zal ongetwijfeld het een en ander weten over de situatie in de synodocratische zendings-kringen. En niet te vergeten de toenemende neiging tot aansluiting bij den Wereldraad van Kerken. Men kan overigens over prof. Berkouwer en zijn arbeid denken wat men wil, dr Berkhof's opmerkingen verdie-nen alle aandacht.

Dr Berkhof zal 't mij niet kwalijk kunnen nemen dat ik moet opmerken ook bepaalde dingen te zien, óf nog duidelijker te zien. Het lijkt me nu niet meer zoo vreemd, dat het juist de Amsterdamsche afdeling van S.S.R. is waar men zoo begeerig is den confessionee-len grondslag los te laten. Want in Amsterdam staat ook de V.U., waaraan prof. Berkouwer hoogleraar is. En deze dogmaticus wordt al „broeder" genoemd door de „barthiaansche" grootmeesters en krijgt bo-ventien hartelijke klopjes op zijn „dogmatische" schou-dera. De redactie van „In de Waagschaal" schreef im-

mers ov-
onze ve-
dit artik-
stemmen

In ka-
prof. Se-
laten als
V.U. en
op deze
hof bele-

De ch-
onderzo-
echter
geput
van "d-
diën".
den sch-
aan te f-

Stond-
maakt a-
veel mis-
zomer. I-
ziet als
synodoc-
zijn dog-
in „bart-
er „ope-
meer de-
verdiend-
wellicht-
dingen a-
weg "n-
stelt om
ven te a-

Maraca-

Deze b-
bijdrage
klaring"
troden v-
toont de-
maar nie-
pectieven
in den t-
treft me-
beste ge-
geen do-
Geest. I-
ren als
welkom.
bij opna-
van beid-

Amico-
Iemaa-
eigenlijk-
tenlands-
ven.
Ik ar-
giste.
Wie i-
kost
tet in u-
door ee-
Als h-
draagt
Natu-
kunnen
ligheden
geten,
naliteit,
door de-
king va-
matie.
Het i-
die zich
maar d-
Het a-
tikel va-
ontving-
te „ont-
Het i-
te schr-
Dit a-
formati-
waarbin-
denis en
land ge-
Wij h-
dat het-
door ell-
van ons
ring op-
Ik he-
zaken -
roomsel-
ontving-
dat dez-
calvinis-
Allich-